

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

4857 Sayılı İş Kanunu, 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Necla DEMİR
Ağrı Milletvekili

GEREKÇE

Çocukların işçileştirilmesi, yalnızca çalışma yaşamına ilişkin bir sorun değil; kapitalist sömürü düzeninin, derinleşen yoksulluğun, sosyal adaletsizliğin ve çocuk hakları ihlallerinin en görünür sonuçlarından biridir. Çocuklar eğitim, oyun ve özgür gelişim haklarına sahip bireyler olmalarına rağmen, sermayenin ucuz işgücü ihtiyacının bir parçası haline getirilmektedir.

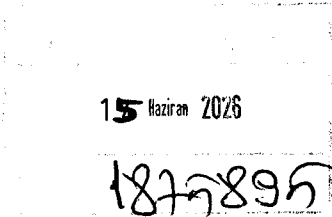
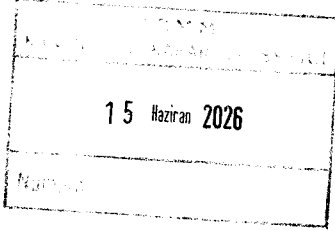
Anayasa'nın 41 ve 50'nci maddeleri, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 32'nci maddesi ile Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 138 ve 182 sayılı sözleşmeleri çocukların ekonomik sömürden korunmasını devletlere açık bir yükümlülük olarak vermektedir. Buna rağmen çocuk işçiliği Türkiye'de giderek büyüyen bir toplumsal sorun haline gelmiştir.

Dünya genelinde yaklaşık 412 milyon çocuk günde 3 doların altında gelire yaşam mücadelesi verirken, yaklaşık 160 milyon çocuk çalışmak zorunda bırakılmaktadır. Türkiye'de ise resmi veriler yaklaşık 1,5 milyon çocuğun çalıştığını ortaya koyarken; sendikalar, meslek örgütleri ve çocuk hakları kuruluşları kayıt dışı çalışanlar, mülteci çocuklar ve 15 yaş altındaki çocuklar da dikkate alındığında fiili çocuk işçi sayısının 3 ila 4 milyon arasında olduğunu belirtmektedir.

Bugün milyonlarca çocuk okul sıralarında, oyun alanlarında ve güvenli yaşam ortamlarında olması gerekirken; tarlalarda, sanayi sitelerinde, tekstil atölyelerinde, madenlerde ve inşaatlarda çalıştırılmaktadır. Çocukların geleceğinin sermayenin kâr hesaplarına kurban edildiği bu tablo, yalnızca ekonomik bir sorun değil aynı zamanda ciddi bir demokrasi, eşitlik ve toplumsal adalet sorunudur.

Çocuk işçiliğini besleyen temel nedenler; derinleşen yoksulluk, gelir dağılımındaki eşitsizlik, sosyal koruma mekanizmalarının yetersizliği, kayıt dışı ekonomi, eğitimden kopuş ve savaş politikalarıdır. Özellikle savaşlar ve zorunlu göçler çocukları koruyan mekanizmaları ortadan kaldırmakta; yerinden edilen mülteci çocukları ucuz ve güvencesiz işgücüne dönüştürmektedir.

TBMM BAŐKANLIĐI	
Tali Komisyon	Adalet , Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Tarih: 16-6-2026	Esas No: 2/3720

Çocuk işçiliğinin en yoğun yaşandığı alanlardan biri mevsimlik tarım işçiliğidir. Binlerce çocuk aileleriyle birlikte göç etmekte, eğitimden kopmakta, pestisitlere maruz kalmakta ve sağlıksız koşullarda çalıştırılmaktadır. Yoksulluk anne-babadan çocuğa devredilen bir kader haline getirilmektedir.

Son yıllarda Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM) başta olmak üzere çeşitli uygulamalar aracılığıyla çocuk emeği eğitim adı altında üretim süreçlerine dahil edilmekte, çocuklar fiilen işçi olarak çalıştırılmaktadır. Çok sayıda çocuk iş cinayetlerinde yaşamını yitirmekte veya ağır yaralanmaktadır.

İşçi sağlığı ve güvenliği alanında çalışan kurumların verilerine göre yalnızca 2025 yılında en az 94 çocuk çalışırken yaşamını yitirmiştir. Bu ölümlerin 31'i tarımda, 27'si sanayide, 20'si hizmet sektöründe ve 16'sı inşaatlarda meydana gelmiştir.

Bu acı tablonun son örneklerinden biri Ağrı'da yaşanmıştır. 16 yaşındaki Tunahan Kaya, sigortasız ve iş güvenliği önlemlerinden yoksun biçimde çalıştırıldığı bir inşaattan düşerek yaşamını yitirmiştir. Tunahan Kaya'nın ölümü münferit bir olay değil; çocukları eğitimden koparan, yoksulluğa mahkûm eden ve ağır çalışma koşullarına sürükleyen politikaların sonucudur.

Ayrıca mevcut mevzuatta çocuk işçi çalıştıran işverenlere yönelik yaptırımlar büyük ölçüde idari para cezalarıyla sınırlı kalmaktadır. Bu durum cezasızlık kültürünü güçlendirmekte ve çocuk emeği sömürsünü teşvik etmektedir.

Bu Kanun Teklifi ile;

- 18 yaş altındaki çocukların ekonomik faaliyetlerde çalıştırılması yasaklanmakta,
- Çocuk emeğinin tüm biçimleri istismar olarak tanımlanmakta,
- Çocuk işçi çalıştırılması ağır ceza yaptırımlarına bağlanmakta,
- MESEM ve benzeri uygulamalar yoluyla çocuk emeğinin sömürülmesinin önüne geçilmekte,
- Çocuk iş cinayetlerinde olası kast hükümlerinin uygulanması sağlanmakta,
- Çocuk işçiliğini doğuran yoksulluğa karşı sosyal destek mekanizmaları oluşturulmaktadır.

Amaç; hiçbir çocuğun çalışmak zorunda bırakılmadığı, bütün çocukların eğitim, oyun ve özgür gelişim hakkına sahip olduğu bir toplumsal düzenin kurulmasına katkı sunmaktır.

MADDE GEREKCELERİ

MADDE 1- Çocukların ekonomik faaliyetlerde çalıştırılması; eğitim hakkının ihlali, fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin zarar görmesi ve çocukluk döneminin sömürüye açılması sonucunu doğurmaktadır.

Mevcut mevzuat çocukların belirli koşullar altında çalıştırılmasına izin vermekte ve çocuk emeğini bütünüyle ortadan kaldırmayı hedeflememektedir. Oysa Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca çocukların üstün yararı esas alınmalıdır.

Madde ile on sekiz yaşını doldurmamış çocukların ekonomik kazanç amacı taşıyan hiçbir işte çalıştırılmayacağı hüküm altına alınmakta ve çocuk emeğinin tüm biçimlerinin yasaklanması amaçlanmaktadır.

MADDE 2- Çocuk işçiliğinin yaygınlaşmasının temel nedenlerinden biri mevcut yaptırımların caydırıcı olmamasıdır. Mevcut uygulamada çoğu ihlal yalnızca idari para cezaları ile karşılanmakta, bu durum çocuk emeğinin sömürülmesini engellememektedir.

Madde ile çocuk işçi çalıştırılmasının yalnızca iş hukuku ihlali değil aynı zamanda ceza hukuku bakımından yaptırıma bağlanan ağır bir hak ihlali olduğu kabul edilmekte ve Türk Ceza Kanunu hükümlerinin uygulanması sağlanmaktadır.

MADDE 3- Son yıllarda Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM), staj ve işletmede beceri eğitimi uygulamaları kapsamında çok sayıda çocuk fiilen üretim süreçlerine dahil edilmektedir.

Bu uygulamalar eğitim faaliyeti görünümü altında çocuk emeğinin ucuz işgücü olarak kullanılmasına yol açmaktadır.

Madde ile mesleki eğitimin asli amacına uygun biçimde yürütülmesi, çocukların üretim süreçlerinde işçi olarak çalıştırılmasının önlenmesi ve eğitim hakkının korunması amaçlanmaktadır.

MADDE 4- Çocuk emeğinin sömürülmesi yalnızca çalışma yaşamına ilişkin bir ihlal değildir. Çocukların yaşlarına ve gelişim düzeylerine aykırı biçimde çalıştırılması; eğitim haklarının engellenmesi, sağlıklarının bozulması ve ekonomik sömürüye maruz bırakılmaları anlamına gelmektedir.

Bu nedenle çocuk emeğinin sömürülmesi bağımsız bir suç olarak düzenlenmekte ve "Çocuğun Ekonomik İstismarı" suçu ihdas edilmektedir. Amaç, çocuk işçiliğini ağır bir çocuk hakkı ihlali ve istismar biçimi olarak tanımlamaktır.

MADDE 5- Çocuk işçiliğinin önemli bir bölümü kayıt dışı araçlar, dayıbaşılar ve insan emeği simsarlığı yapan kişiler eliyle sürdürülmektedir.

Özellikle mevsimlik tarım işçiliğinde ve kayıt dışı sektörlerde çocuklar çeşitli araçlar tarafından işverenlere yönlendirilmektedir. Madde ile çocuk emeği sömürüsünün organizasyonunu sağlayan kişilerin de doğrudan cezai sorumluluğu düzenlenmektedir.

MADDE 6- Çocuk işçiliğinin sürmesinde denetim eksiklikleri önemli rol oynamaktadır.

Bazı durumlarda ilgili kamu görevlilerinin ihmal veya kayıtsızlığı nedeniyle çocuklar uzun süre çalıştırılmaya devam etmekte ve ağır sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Madde ile denetim yükümlülüğünü yerine getirmeyen kamu görevlilerinin sorumluluğu düzenlenerek etkin denetimin sağlanması amaçlanmaktadır.

MADDE 7- Türkiye'de çok sayıda çocuk çalıştırıldığı işyerlerinde yaşamını yitirmektedir.

Buna rağmen birçok olay taksir kapsamında değerlendirilmekte ve failer düşük cezalarla karşılaşmaktadır. Oysa çocukların çalıştırılması yasak olduğu halde çalıştırılması ve bunun sonucunda ölüm meydana gelmesi, ölüm riskinin bilinmesine rağmen göze alınması anlamına gelmektedir.

Madde ile çocuk iş cinayetlerinde cezasızlığın önüne geçilmesi ve olayın niteliğine göre olası kast veya kasten öldürme hükümlerinin uygulanması amaçlanmaktadır.

MADDE 8- Çocuk işçiliğinin temel nedenlerinden biri yoksulluktur. Yalnızca cezai yaptırımlar öngörmek çocuk işçiliğini ortadan kaldırmaya yetmeyecektir.

Bu nedenle çalıştırıldığı tespit edilen çocukların ailelerine gelir desteği, eğitim desteği, ücretsiz okul yemeği, kreş hizmeti ve psikososyal destek sağlanarak çocukların yeniden eğitim sistemine dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Madde, çocuk işçiliğiyle mücadelede sosyal devlet yükümlülüğünün hayata geçirilmesini hedeflemektedir.

MADDE 9- Yürürlük maddesidir.

MADDE 10- Yürütme maddesidir.

4857 SAYILI İŞ KANUNU, 3308 SAYILI MESLEKİ EĞİTİM KANUNU, 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 71'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"On sekiz yaşını doldurmamış kişiler ekonomik kazanç amacı taşıyan hiçbir işte çalıştırılmaz."

Ücretli veya ücretsiz, kayıtlı veya kayıt dışı, aile işletmesi, tarımsal faaliyet, mevsimlik işçilik, ev eksenli çalışma, sokakta çalışma, dijital platformlar üzerinden yürütülen işler, staj, çıraklık, kursiyerlik, işletmede beceri eğitimi, Mesleki Eğitim Merkezi uygulamaları ve benzeri hiçbir statü bu yasağın dışında tutulamaz.

Çocukların eğitim amacıyla katıldığı uygulamalarda üretime katkı sağlayacak biçimde emeklerinden yararlanılamaz."

MADDE 2- 4857 Sayılı Kanununun 104'üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

"Bu Kanunun 71'inci maddesine aykırı davranan işverenler, işveren vekilleri, taşeronlar, alt işverenler, araçlar ve fiile iştirak eden diğer kişiler hakkında ayrıca Türk Ceza Kanunu hükümleri uygulanır."

MADDE 3- 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir:

Ek Madde

Mesleki eğitim faaliyetleri çocuk emeğinin kullanılması amacıyla yürütülemez.

On sekiz yaşından küçük öğrenciler üretim süreçlerinde işçi olarak çalıştırılmaz.

Mesleki eğitim yalnızca okul, laboratuvar, uygulama atölyeleri ve pedagojik eğitim alanlarında yürütülür.

Bu hükme aykırı davranan işletmelerin eğitim programları derhal sonlandırılır.

MADDE 4- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir:

Çocuğun Ekonomik İstismarı

MADDE 232/A

(1) On sekiz yaşını doldurmamış bir çocuğu ekonomik faaliyetlerde çalıştıran kişi hakkında **üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına** hükmolunur.

(2) Suçun;

- a) Birden fazla çocuk hakkında,
- b) Tarım, sanayi, inşaat, tekstil, madencilik veya hizmet sektöründe,
- c) Göçmen veya mülteci çocuklara karşı,
- d) Aracı kişiler veya dayıbaşılar vasıtasıyla,
- e) Çocuğun eğitim hakkından mahrum bırakılması suretiyle,

işlenmesi halinde verilecek ceza **beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezasıdır.**

(3) Suç sonucunda çocuğun bedensel veya ruhsal sağlığının bozulması halinde ceza yarı oranında artırılır.

(4) Bu suç nedeniyle hükmedilen cezalarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi hükümleri uygulanamaz.

MADDE 5- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na aşağıdaki madde eklenmiştir:

Çocuğun Ekonomik İstismarına Aracılık

Madde 232/B

Çocukların çalıştırılması amacıyla temin edilmesine, taşınmasına, yönlendirilmesine veya çalıştırılacak işyerlerine sevk edilmesine aracılık eden kişiler hakkında dört yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

MADDE 6- Denetim görevi bulunmasına rağmen çocuk işçiliğini bildiği halde gerekli işlemleri yapmayan kamu görevlileri hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

MADDE 7- Çocuk işçi çalıştırılması sonucu ölüm meydana gelmesi halinde failer hakkında taksir hükümleri uygulanamaz.

Fiilin niteliğine göre Türk Ceza Kanunu'nun kasten öldürme veya olası kastla öldürme hükümleri uygulanır.

MADDE 8- SOSYAL DESTEK

Çalıştırıldığı tespit edilen çocukların açlık sınırının altında yaşayan ailelerine;

- Asgari ücret tutarından az olmamak üzere gelir desteği,
- Ücretsiz okul yemeği,
- Eğitim bursu,
- Ücretsiz kreş hizmeti,
- Psikososyal destek sağlanır.

Bu hizmetlerin usul ve esasları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından düzenlenir.

MADDE 9- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.